

Lämna EU:s energiunion – lösgör Sveriges el från EU:s gemensamma elmarknad

1. Inledning

El är mer än vara som man kan vara utan. Tillgång till säker el till överkomliga priser är en grundläggande förutsättning för boende, produktion, konsumtion och folkhälsa och i högsta grad en politisk fråga för demokratin i varje land. El är inte blott och bart en vara. Den tidigare säkra tillgången till el i Sverige och de lägre svenska elproduktionskostnaderna i förhållande till Europa ledde till lägre och konkurrenskraftiga elpriser som har haft stor betydelse för investeringar i Sverige.

Men nu har förhållandena förändrats radikalt med Lissabonfördraget 2009 och EU:s överstatliga Energiunion. EU har infört en gemensam marknadsmekanism som till och med mitt i sommaren har lett till rekordhöga elpriser efter att unionen under många år utvecklat ett starkt beroende av rysk naturgas vilket tog ett stort språng 2011 genom gasrör på Östersjöns botten till Nordstream 1 byggd för ändamålet, i direkt konflikt med målsättningen att betrakta elförsörjningen som en säkerhetsfråga. Tillskyndare var inte bara tyska regeringar med SPD:s Gerhard Schröder 2005 och sedan CDU:s Angela Merkel och med det tyska näringslivet i ryggen, utan också de svenska regeringarna av olika kulör som bistod. Naturgas är ett fossilt bränsle som också är förkastligt från klimat- och miljösynpunkt.

Den ryska gasen skulle fylla tomrummet efter de förtida stängningarna av de tyska kärnkraftsreaktorerna senast 2022 inom ramen för projektet ”Energiewende” som räknade med den nya Nordstream 2 som skulle fördubbla gastillgången från rör på Östersjöns botten och som EU lät Tyskland besluta om. Men Nordstream 2 har inte tagits i bruk efter Rysslands förnyade angreppskrig mot Ukraina den 24 februari 2022 under den ryska ockupationen sedan 2014 i Donbassområdet i östra Ukraina och av det annekterade Krim - i strid med internationell rätt. Ryssland hade redan 2008 angripit Georgien på liknande sätt.

Övergången från nationell självbestämmanderätt till överstatlig beslutanderätt på energiområdet började på allvar med de fördragsmässiga ändringarna i och med Lissabonfördraget 2009 och fortsatte genom att sätta en genomgripande, gemensam elmarknad på plats 2015 kallad EU:s energiunion där nationellt bestämmande på så sätt fick ytterligare ge vika för överstatligt beslutsfattande i Bryssel.

Junilistan, MP och V stödde kravet på en folkomröstning om Lissabonfördraget, men övriga partier drev fram ett godkännande i riksdagen och har därför ett ansvar. Likaså har partierna ett ansvar för de överstatliga beslut som de accepterade och som sedan ledde fram till Energiunionens gemensamma, inre elmarknad för el ihopkopplad med beroendet av rysk naturgas genom Nordstream.

2. Lissabonfördraget – nya bestämmelser

Lissabonfördraget, som består av fördraget om Europeiska unionen (EU) och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF) föreskriver att det är delade befogenheter om energi

mellan unionen och medlemsstaterna genom artikel 4.2i EUF, men det finns en företrädesrätt för unionen enligt artikel 2.2 EUF, ”... Medlemsstaterna ska utöva sin befogenhet i den mån som unionen inte har utövat sin befogenhet. Medlemsstaterna ska på nytt utöva sin befogenhet i den mån som unionen har beslutat att inte längre utöva sin befogenhet.”

Unionen tar över genom den nya Avdelning XXI Energi med artikel 194 EUF, text 194.1, ”Inom ramen för upprättandet av den inre marknaden och dess funktion och med hänsyn till kravet på att skydda och förbättra miljön ska målet för unionens politik på energiområdet vara att i en anda av solidaritet mellan medlemsstaterna

- a) garantera att energimarknaden fungerar,
- b) garantera energiförsörjningen i unionen,
- c) främja energieffektivitet och energibesparingar samt utveckling av nya och förnybara energikällor, och
- d) främja sammankopplade energinät.

2. ...

3...”

Med tilläggen om *’ i en anda av solidaritet mellan medlemsstaterna ’* får rådet på förslag av kommissionen ” besluta om lämpliga åtgärder med hänsyn till det ekonomiska läget, särskilt om det uppstår allvarliga försörjningsproblem i fråga om vissa varor, *’ särskilt på energiområdet ’*”, som lades till enligt artikel 122.1 EUF.

Enligt artikel 122.2 EUF kan en medlemsstat med svårigheter i vissa fall beviljas ekonomiskt bistånd av EU på vissa villkor. ”2. Om en medlemsstat har svårigheter eller allvarligt hotas av stora svårigheter till följd av naturkatastrofer eller osedvanliga händelser utanför dess kontroll, kan rådet med kvalificerad majoritet på förslag av kommissionen besluta att på vissa villkor bevilja den berörda medlemsstaten ekonomiskt bistånd från unionen. Rådets ordförande ska underrätta Europaparlamentet om beslutet.”

Allt detta innebär i själva verket att EU ges en oerhörd makt och minskar medlemsländernas egna möjligheter till agerande till ett minimum.

Bestämmelserna i Lissabonfördraget om energinät finns i Avdelning XVI Transeuropeiska nät, artiklar 170-172 EUF. Det är näten, elkablarna som binder ihop medlemsländerna till den inre, gemensamma, marknaden för el.

EU:s synsätt är, att energi är en vara som andra som ska regleras av bestämmelserna för den inre marknaden, fri rörlighet för varor och internationella handelsavtal i Femte delen Unionens yttre åtgärder av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, osv.

Se Sieps, Lissabonfördraget Konsoliderad version av EU:s fördrag, 11 december 2007.

3. Energiunionen – tillkomsten

I ett inlägg på Brännpunkt i Svenska Dagbladet den 26 september 2014 föreslog vice ordföranden i EU-kommissionen Günther H Oettinger införande av en europeisk energiunion i EU i samband med gaskonflikten mellan Ryssland och Ukraina som via rör också hade följdverkningar för EU-länder

och ”som visar så tydligt att EU måste agera enat och minska sitt beroende av externa energileverantörer. Därför är det EU och inte de enskilda medlemsländerna som för de rysk-ukrainska samtalen i Berlin i dag.

Men tanken om en `europaisk energiunion`, som nu stöds av många regeringar och experter, är mer än så.”

I min artikel **2014-10-23**: ”Nej till EU:s energiunion” som finns på min hemsida www.EU-kommentar.se svarade jag. ”En sak är EU:s gassamtal med Ryssland och Ukraina om leveranser av rysk gas via Ukraina till flera EU-länder, då transitproblem uppstår beroende på inställda leveranser till Ukraina efter Ukrainas betalningsproblem, gasskulder till Ryssland och konflikter mellan Ryssland och Ukraina om gaspriser. Lösningen är att göra sig mindre beroende av Ryssland.”

Men EU hade gjort sig mer beroende av Ryssland genom Nordstream 1 och var på väg att göra sig ännu mer beroende av Ryssland med Nordstream 2 som skulle fördubbla den ryska gaskapaciteten på Östersjöns botten – trots retoriken om motsatsen, att göra sig mindre beroende.

Med EU:s energiunion fullföljs, genom lagstiftning på EU-nivå, flyttningen av makten över energin från medlemsländerna till Bryssel i praktiskt taget nästan alla avseenden.

”Vår självbestämmanderätt ersätts av på så vis av överstatlighet. Demokratin inskränks på ytterligare ett område.”

...

”Men från EU-kommissionen hörs en annan signal. **’För det fjärde** handlar det om att utveckla en gedigen energimarknad: Det innebär att regeringarna inte längre får hindra den inre marknaden genom åtgärder för att skydda sina egna marknader och företag. Det betyder även att de ska skapa de bästa förutsättningar för investeringar och samtidigt skydda utsatta konsumenter.’ ”

Och jag invände.

”I Sverige har omistliga naturvärden offrats genom utbyggnaden av våra älvar för tillgång till billig vattenkraft. Därigenom kan elpriserna på en begränsad energimarknad hållas relativt låga för både allmänhet och företag i jämförelse med förhållandena på den europeiska kontinenten. Det är en viktig konkurrens fördel som Sverige mister om en gemensam energimarknad skapas och EU tar över kontrollen över en ny `inre marknad`. Det finns inte anledning att försätta svensk basindustri som behöver mycket energi som stål- och aluminiumverk, pappers- och annan processindustri i ett mycket sämre kostnadsläge än som behövs. Svenska hushåll skulle knappast skulle finna sig i att svenska elpriser skulle ersättas med de betydligt högre europeiska elpriserna. Sverige behöver kunna slå vakt om sina relativt låga elpriser. Sverige måste fortsättningsvis kunna `hindra den inre marknaden genom åtgärder för att skydda sina marknader och företag`, för energi är inte blott och bart en vara. När det gäller effektivitet kan Sverige bättre än EU.”

I min artikel ”Nej till EU:s energiunion !” redogjorde jag för de fem motiv för inrättande av en energiunion i EU som vice ordföranden i EU-kommissionen anförde och jag invände mot dem alla och avslutade så här:

”Varje förordning, direktiv och beslut från EU som innebär ett steg i bygget av en Energiunion i EU ska avvisas från svensk sida. Skulle en Energiunion ändå komma tillstånd i EU med påföljd av höjda elpriser för hushållen och försämrade konkurrenskraft för företagen finns nya skäl för en ny folkomröstning om det svenska EU-medlemskapet.

Nej till EU:s energiunion! ”

Men energiunionen kom tillstånd utan att det sattes några svenska käppar i hjulet, vare sig från

regeringen eller oppositionen. En rad förordningar, direktiv och beslut antogs av unionen som förverkligade EU:s energiunion, vilket framgår av EU:s faktablad om energipolitiken, ”Faktablad om EU - 2021”

Det nya skedet omfattade den integrerade klimat- och energipolitik som antogs av Europeiska rådet /EU:s stats- och regeringschefer i sammanträde/den 24 oktober 2014 och reviderades i december 2018.

”Den 25 februari 2015 offentliggjorde kommissionen strategin för en energiunion (COM(2015)0080) med målet att bygga en energiunion som ger EU:s hushåll och företag en säker, hållbar och konkurrenskraftig energiförsörjning till överkomligt pris.

Den 30 november 2016 lade kommissionen fram paketet Ren energi för alla i EU (COM(2016)0860). Det består av åtta lagstiftningsförslag som omfattar styrning (förordningen om styrningen av energiunionen (EU) 2018/1999), utformningen av elmarknaden (eldirektivet (EU)2019/944), elförordningen (EU)2019/943, förordningen om riskberedskap (EU)2019/941, energieffektivitet (energieffektivitetsdirektivet (EU)2018/2002), direktivet om byggnaders energiprestanda (EU)2018/844, förnybar energi (direktivet om förnybar energi (EU)2018/2001) och regler för tillsynsmyndigheter, EU:s byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (Acer) (förordning (EU)2019/942 om inrättande av Acer). Den sista delen av paketet, förordningen om styrningen av energiunionen, antogs slutligen den 4 december 2019.” ...

...

”Den 14 juli 2021 antog ett paket med förslag.” Detta stora paket består av, förutom EU:s gröna giv, en översyn av alla befintliga EU-rättsakter om klimat och energi, ”inbegripet direktivet om förnybar energi (COM(2021)0557), energieffektivitetsdirektivet (COM(2021)0558) och energiskattedirektivet (COM(2021)0563) samt nya förslag såsom förordningen om utbyggnad av infrastruktur för alternativa bränslen (COM(2021)0559), initiativet ReFuelEU Aviation (COM(2021)0561) och initiativet FuelEU Maritime (COM(2021)0562).

Fullbordandet av den inre marknaden för energi sker genom en rad energipaket, förutom det fjärde (2015-2020), Ren energi för alla i EU, som redan har redogjorts för. Processen tar sin början 2009.

”Lagstiftningen om den inre marknaden för energi infördes första gången i det tredje energipaketet (2009-2014) och omfattade fem områden : uppdelning, nationella oberoende tillsynsmyndigheter, samarbete, Acer och rättvisa detaljhandelsmarknader. Paketet omfattade bland annat förordning(EU) nr 1227/2011 om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi och och politiken för transeuropeiska energinät (TEN-E), som grundar sig på förordning(EU) nr nr 347/2013 om riktlinjer för transeuropeiska energiinfrastrukturer.”

...

”Det femte energipaketet Så ska den europeiska gröna giv genomföras, offentliggjordes den 14 juli 2021 och diskuteras för närvarande ...”

”I september 2020 meddelade kommissionen att ett nytt regelverk för konkurrenskraftiga koldioxidfria gasmarknader skulle utformas under fjärde kvartalet 2021. I februari 2021 inledde kommissionen sin samrådsprocess. Denna nya ram utgör den första stora översynen av EU:s regelverk för gasmarknaden sedan det tredje energipaketet 2009. Det kommer att leda till ett nytt EU-regelverk för konkurrenskraftiga koldioxidfria gasmarknader, vilket kommer att uppnås genom ändringar av både gasdirektivet (2009/73/EG) och gasförordningen (EG) nr 715/2009.”

Det bör påpekas, att användningen av naturgas, som är ett fossilt bränsle, ger upphov till väldiga koldioxidutsläpp.

Det är intressant att reflektera över hur EU, som med Nordstream hade gjort sig allt mer beroende

av rysk naturgas, såg på vad en fullbordad inre marknad för energi skulle ge.

”En fullt integrerad och välfungerande inre marknad för energi säkerställer överkomliga energipriser, ger nödvändiga prissignaler för investeringar i grön energi, säkrar energiförsörjningen och öppnar för den minst kostsamma vägen mot klimatneutralitet.”

Resultatet är i själva verket förödande både för allmänheten och företagen. Varje medlemsland har tappat kontrollen.

Med Lissabonfördraget som ratificerades av medlemsländerna och EU:s energiunion har unionen genom lagstiftning på EU-nivå skapat en gemensam, genomgripande inre marknad för el.

Enligt artiklarna 34 och 35 EUF gäller, att kvantitativa importrestriktioner respektive ”kvantitativa exportrestriktioner samt åtgärder med motsvarande verkan ska vara förbjudna mellan medlemsstaterna.”

Att kvantitativt begränsa den svenska elexporten till Tyskland genom elkabeln från Sverige till Tyskland för att skapa ett lägre, svenskt, inhemskt elpris, som alltså gynnar kunder i Sverige men inte andra, är alltså inte tillåtet, för den fria rörligheten av varor hindras och andra diskrimineras enligt unionsrätten.

Men energi är inte en vara som man kan vara utan. El är en nytting vars försörjning är livsnödvändig för hushåll, offentlig verksamhet och företag. Sverige hade tidigare, före besluten om EU:s energiunion och kablarna mellan Sverige och kontinenten, relativt låga elpriser och en säker tillgång till el samt en långsiktig förutsägbarhet som gynnade investeringar i många branscher. Det fanns en stabilitet. Den finns inte nu och de elektrifieringsinvesteringar som systemet skulle generera i teorin har inte kommit tillstånd på grund av all osäkerhet som råder både på kort och lång sikt.

Det svenska elsystemet var till 98 procent fossilfritt.

Den nya situationen har gjort hela elsystemet ofta är så ansträngt att det oljeeldade reservkraftverket i Karlshamn ” användes förra året mer än de föregående tio åren tillsammans.” DN Debatt 4/4 -22 De höga elpriserna har som tidigare påpekats gjort det lönsamt att sätta gång kraftverket under sommaren. Det är helt orimligt från klimat- och miljösynpunkt.

Samma sak händer på kontinenten där kolkraftverk körs i gång eller ökar produktionen och därmed utsläppen av koldioxid.

EU:s energiunions fullbordande sker i direkt konflikt med målsättningen att betrakta elförsörjningen som en säkerhetsfråga. Det ryska angreppskriget mot Ukraina inleddes inte med den ryska invasionen den 24 februari 2022 utan redan 2014 med angreppet på och ockupationen i Donbassområdet i östra Ukraina och av Krim som annekterats – allt i strid med internationell rätt. Redan 2008 invaderade och ockuperade Ryssland områden i Georgien. Ändå gjorde EU sig därefter ännu mer beroende av rysk naturgas och finansierade på så vis Rysslands krig mot Ukraina och byggde in ännu fler konflikter och kaos i energisystemet med skyhöga elunionspriser som följd.

4. Sverige i EU:s energiunion

4.1 Elområdena, elkablarna till kontinenten och elunionspriserna

Som redogjordes tidigare för införde EU genom en förordning EU:s byrå för samarbete mellan

energitillsynsmyndigheter, Acer. Regler finns för tillsynsmyndigheterna. Acer har det yttersta ansvaret för de fyra elområdena i Sverige : 1 Elområde Luleå (SE 1), 2 Elområde Sundsvall (SE2), 3 Elområde Sockholm (SE 3) och 4 Elområde Malmö (SE 4). Elområdena är i varierande grad uppkopplade mot kontinenten och de högre elpriserna där. Kraven vid uppkoppling att leverera till högstbjudande i unionens länder där priset på den dyrast efterfrågade energiformen, oftast rysk gas, är normerande och ger det högsta marknadspriset som blir gällande i elområde 4 så länge exporten av el från Sverige till kontinenten via elkablar inte nått taket för överföringskapaciteten. Det händer att taket nås.

”Därför blir ibland kablarna som går mellan Sverige och kontinenten fulla och vi kan inte exportera mera till Europa. Det är då södra Sverige frikopplas från Europa och vi får ett inhemskt pris, som är lägre än det europeiska.” Birgitta Forsbergs artikel med intervju med Erik Ek, strategisk driftschef på statliga Svenska kraftnät i SvD 16/8 -22

”**Elmarknaden är** europeisk och priset sätts normalt sett där kostnaden för att producera är störst, vilket betyder att elpriserna på kontinenten just nu drar upp Sveriges elpriser. Men när elledningarna till utlandet blir fulla frikopplas södra Sverige från kontinenten och vi får ett inhemskt elpris där, som ofta är betydligt lägre.” Birgitta Forsbergs artikel i SvD 18/8 -22

Alltså , de exceptionellt höga elpriserna i Elområde 4 , t ex 5,77 kronor den 22 augusti, SvD 23/8 -22, är en produkt av, dels Energiunionens marknadsmekanism och dels EU:s självpåtagna beroende av rysk naturgas via Nordstream som det dominerande medlemslandet Tyskland fått igenom men som svenska regeringar av olika kulör och oppositionen också biträdd och har ett ansvar för.

Det är alltså fråga om ett elunionsmarknadspris, eller kortare, ett EU-elpris. Först när taket för överföringskapaciteten till utlandet har nåtts medges ett inhemskt marknadspris som ofta är betydligt lägre.

Som tidigare påpekats är situationen ohållbar när det oljeeldade Karlshamnskraftverket har satts igång.

”I spåren av de rekordhöga elpriserna i Sydsverige har ägaren Uniper dragit i gång det oljeeldade Karlshamnverket.

Verket förbränner 70 000 liter olja i timmen och varit i gång en vecka, skriver Aftonbladet.

- Vi har kört ganska regelbundet den senaste veckan. Det har att göra med den effektsituation som vi har i södra Sverige i dag, säger presschef Torbjörn Larsson till tidningen.” SvD 17/8 -22

Den 11 augusti 2022 presenterade vänsterledaren Nooshi Dadgostar ett förslag om lägre elpriser på en pressträff, men förslaget strider mot EU-rätten, vilket inte framgick.

”**Först ska priserna** sättas för den el som säljs till svenska kunder – V kallar det för `Sverigepriser`. När det behovet är tillgodosett ska överskottet få gå på export och därmed prissättas på den europeiska marknaden, enligt förslaget.” DN 12/8 -22

”`**Sverigepriset**`, som V kallar prisskyddet för svenska hushåll, föreslås stabilisera elpriset på i genomsnitt 40 öre per kilowattimme.” SvD 12/8 -22

Ursprungsförslaget kom från Bengt Ekenstierna som presenterade det i SVT den 31 augusti 2022. Bengt Ekenstierna, som varit vd för Baltic Cable, Eon gas och vice vd för Eon Nät, redogjorde sedan den 3 september 2022 i Dagens Nyheter för den så kallade Bekenmodellen som ”går i korta drag ut på att inte låta exportpriset på el påverka det inhemska priset.

- Det krävs en del anpassningar, men om viljan finns borde tillämpningen kunna vara på plats på tre månader, säger Bengt Ekenstierna.

Sverige ska fortsätta exportera och importera el på samma sätt och till samma pris som i dag – men utan att låta exportpriset påverka priset för svenska konsumenter.

- Vi ska självfallet vara lojala och exportera allt vi kan på våra kablar. Men svenska kunder ska inte behöva betala priset det kostar för att få fram den sista kilowattimmen som vi exempelvis importerar från Baltikum för att kunna leverera vidare till Tyskland.”

Men Bekenmodellen bortser helt från EU-rätten som tar över både svensk lag och grundlag. Enligt Lissabonfördraget och EU:s energiunion ska, som framgått tidigare, en gemensam, inre marknad för el med fri rörlighet och gemensamma inre marknadselpriser gälla i hela EU. Då kapacitet finns kvar i elkablarna till kontinenten ska exportpriset råda i elområde 4 och inte ett skyddat svenskt lägre elpris som bryter mot unionsrätten, både vad gäller bestämmelserna om den inre marknaden, den fria rörligheten, förbudet mot diskriminering osv.

I sina kontakter fick Bengt Ekenstierna kritik från tjänstemän på Energimarknadsinspektionen och Svenska kraftnät om att modellen skulle strida mot EU-regler för prissättningen och tjänstemännen drog slutsatsen : ”Alltså är modellen omöjlig att genomföra, menar kritiker.

Bengt Ekenstierna skakar på huvudet.

- Lagstiftningens ambition var aldrig att de problem vi ser i dag skulle uppstå.

Han är därför övertygad om att Sverige kan få ett undantag från EU-reglerna.”

Det betyder, att Bengt Ekenstierna medger, att Bekenmodellen bryter mot unionsrätten. Men uttalandet från EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen i veckan ”gav förespråkarna av Bekenmodellen vatten på sin kvarn.”

”I veckan gavs en möjlig öppning. På ett energitoppmöte i Köpenhamn öppnade EU-kommissionens ordförande för att låta nationella aktörer byta prissättningsmodell.” DN 3/9 -22

Men inte ens EU-kommissionen får bryta mot EU:s grundlag, Lissabonfördraget vad gäller bestämmelserna om den gemensamma, inre marknaden, med gemensamma elpriser , den fria rörligheten, förbudet mot kvantitativa restriktioner och diskriminering osv.

Det betyder, att förhållandena på kontinenten med betydligt högre produktionskostnader än i Sverige alltid kommer att slå igenom på EU:s marknadspriser för el och betyda avsevärt högre elpriser i Sverige än tidigare, skyddade svenska elpris, även om man skulle reducera de ryska gasprisernas inverkan på den europeiska prisbildningen.

Den kommentar som ges i DN den 3 september 2022 bortser helt från unionsrätten och de ramar, friheter och förbud som gäller på energiområdet i EU genom Lissabonfördraget och Energiunionen.

I samband med min redogörelse av vänsterpartiets förslag till formulering av Bekenmodellen går jag mer igenom unionsrättens bestämmelser som förslaget bryter mot.

Regeringen vill mildra de skyhöga elpriserna i södra Sverige genom att frikoppla elpriset från gaspriset, men, som sagt, förhållandena på den inre marknaden kommer oavsett det medföra avsevärt högre elpriser i södra Sverige än tidigare.

På en presskonferens på fredagen den 2 september 2022 talade statsminister Magdalena Andersson (S) om att ”man tagit fram ett förslag som ska presenteras för riksdagen , och som man sedan ska försöka få med sig de övriga EU-länderna på.

Syftet är att frikoppla elpriset från gaspriset.

Magdalena Andersson kallar det för `ett mycket radikalt förslag` som kan innebära minst en halvering av elpriset i södra Sverige.

Hur förslaget konkret ser ut gavs det inga klara besked om, men energiminister Khashayar Farmanbar (S) jämförde med försök som Spanien och Grekland har gjort.

- Det finns modeller som testas för att frikoppla elpriset från gaspriset, sade han.

EU-kommissionen har redan presenterat utkast till olika förslag som går i denna riktning. Diskussionen pågår redan i flera EU-länder. Nästa fredag möts EU:s energiministrar Bryssel, och då kommer frågan att stå överst på dagordningen.” DN 3/9 -22

I EU:s energiunion, där Sverige ingår, ska som framgått tidigare elpriset sättas på den gemensamma, inre marknaden för el. Kvantitativa restriktioner och dylikt är inte tillåtna. Den fria rörligheten får inte hindras. Inga kunder får särbehandlas, t ex svenska kunder gynnas medan andra EU-länders kunder inte, så kallad diskriminering, som strider mot EU-rätten, trots att elen har sitt ursprung i Sverige. Unionsrätten tar över både svensk lag och grundlag.

Mårten Bergman på Svenska kraftnät kommenterade V:s förslag.

”- Man kan avfärda det förslaget ganska snabbt om tittar på vad som legalt är möjligt i ett EU-perspektiv. Lagstiftningen säger att vi ska ha en prissättningsalgoritm för hela Europa samtidigt, och det är den vi använder, säger Mårten Bergman, enhetschef för transmission och elmarknad på Svenska Kraftnät.

Det strider också mot EU:s principer om en fri marknad.

- Det skulle vara någon form diskriminering man står inför, eftersom vissa kunder få den protektionistiska delen och andra inte. Det var den kritiken vi fick när vi begränsade våra överföringsförbindelser för att hantera interna begränsningar innan vi införde elområden, säger Bergman.” SvD 12/8 -22

Sverige har alltså förlorat kontrollen över svensk el. Det ska alltså vara fri rörlighet, öppna elkablar till den inre marknaden för el och gemensam handel i EU:s energiunion där den högstbjudande på energi sätter normen för elpriset. På så sätt slår priserna på den ryska naturgasen igenom på elpriserna i södra Sverige, vilket inte skedde tidigare.

”Samtidigt som elpriserna skjuter i i höjden i de södra delarna av landet toppar Sverige listan över Europas största elexportörer.

- Om elproducenterna får bättre betalt i andra länder kommer de att försöka att sälja så mycket el som möjligt där, säger råvaruanalitikern Christian Kopfer.

Under årets första sex månader exporterade Sverige sammanlagt 16 terrawattimmar (TWh) el till andra länder. Det är mest i hela Europa, visar statistik från energianalysföretaget Enapsys.” DN 13/8 -22

Men det svenska elbehovet ökar snabbt.

”År 2045 väntas det svenska elbehovet ha fördubblats, från dagens 140 TWh per år, bland annat för att LKAB gör en stor omställning till fossilfritt. Men även andra vill tillverka grönt. H2 Green Steel

vill göra grönt stål och Vattenfall äger det fossilfria stålprojektet Hybrit tillsammans med LKAB och SSAB.” Birgitta Forsbergs artikel med intervju med Vattenfalls vd Anna Borg i SvD 11/7 -22

Det betyder, att det behövs en väldig utbyggnad av förnybar el som vind- och solkraft med krafttag av Danmarks kaliber. Kärnkraftsutbyggnaden i Finland avskräcker både vad gäller kostnadsutvecklingen och förseningarna samtidigt som fjärde generationens reaktorer fortfarande befinner sig på utvecklingsstadiet och frågan är om de kommer fram i tid för att göra skillnad.

Hur blir det med den inhemska el som byggs ut kommer den att stanna kvar i Sverige eller föras över till Tyskland med en ny kabel som ett resultat av den påbjudna handeln inom Energiunionen med högstbjudande i täten.

Svenska Dagbladet ställde en sådan fråga till energiminister Khashayar Farmanbar (S) :

”Men en ny kabel mellan Sverige och Tyskland , Hansa Powerbridge, planeras till 2026 och om man ökar överföringskapaciteten till Tyskland så kommer den inhemska elen som ni vill bygga att gå på export ?

- Den kabeln är inte beslutad om än. Mitt budskap har varit tydligt till både Svenska kraftnät och svenska folket att när det kommer till elnätskapacitetsutbyggnad så har överföringskapaciteten inom Sverige absolut högsta prio.

Kommer det inte att bli någon ny kabel till Tyskland ?

- Jag ser inte att vi i närtid kommer att ge grönt ljus för att bygga den kabeln,

Siktar ni på att vi ska ett inhemskt pris i Sverige ?

- Vi siktar på att öka överföringskapaciteten i Sverige så att vi kan ha jämna och låga priser i hela Sverige. Sedan tror jag att det är väldigt viktigt att vi exporterar i de kablar som finns ut i Europa och ökar sammanhållningen i Europa.”

Varför säger inte energiministern ett klart Nej till en ny kabel utan begränsar svaret till ”i närtid”. Energiministern tycker att det är väldigt viktigt att vi exporterar i de kablar som finns ut i Europa. Med uttrycket ”och ökar sammanhållningen i Europa” öppnas för förändringar längre fram.

Sverige kan stoppa nya kablar. Hänvisning kan göras till artikel 172 andra stycket EUF beträffande Transeuropeiska nät i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt i Lissabonfördraget.

”Riktlinjer och projekt av gemensamt intresse som angår en medlemsstat territorium kräver den berörda medlemsstatens godkännande.”

Olika svenska regeringar med stöd av huvuddelen av oppositionen har, med sina godkännanden av dels Lissabonfördraget som riksdagen ratificerade och dels anslutning till EU:s Energiunion samt godkännandet av elkablarna från Sverige till kontinenten, öppnat för de orimliga höga elunionspriserna som skapar en kaosartad situation med ekonomisk kris i Sverige för både hushåll och företag men som också påverkar offentliga verksamheter.

4.2 Acers fyra förslag till elområden för Sverige – före 2011 ett enhetligt relativt lågt elpris

Energiministern kan inte ge ett entydigt svar på frågan: **Siktar ni på att vi ska Svaret ett inhemskt pris i Sverige ?**, vilket har framgått ovan.

Frågan är om elprisområdena kan ändras på det sättet. Svaret är nej. Sverige har inte den befogenheten.

”Fram till 2011 var Sverige ett elområde – och priset var detsamma oavsett var i landet man bodde.

Indelningen i fyra områden kom 2011 som en konsekvens av att statliga Svenska kraftnät begränsat exporten på ett sätt som bedömdes strida mot EU:s konkurrensregler.” SvD 13/8 -22

Indelningen i fyra områden har inte främst ett brukarperspektiv utan ett elproducent- och elhandlarintresse på den inre marknaden för EU:s energiunion. Bestämmelserna i Lissabonfördraget slog igenom.

”- Om priserna är högre i syd så finns det större incitament att lägga produktionen där och tjäna mer pengar, säger Alwan Mahmoud, analytiker på Energimarknadsinspektionen.

Med tiden kommer den ökade produktionen pressa priserna, lyder resonemanget.

Mårten Bergman, enhetschef för transmission och elmarknad på Svenska kraftnät säger att införandet av elområden i stort har fungerat väl.

En tydlig konsekvens är att vi har fått en mer effektiv elmarknad, och med det har exporterat mer el från Sverige, säger Mårten Bergman.” SvD 13/8 -22

EU:s byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter, Acer lade den 9 augusti 2022 fram fyra förslag till elområden för Sverige att ta ställning till.

”I två av förslagen försvinner ett elområde så att det blir totalt tre stycken. I dag är Sverige indelat i fyra elområden.

Gemensamt för alla fyra förslagen är att det inte blir några större förändringar kring de norra elområdena.” DN 11/8 -22

Det betyder, att de betydligt högre elpriserna i söder i förhållandena till norr kommer att bestå.

”**Oavsett om det** blir en ny indelning eller inte tror Mårten Bergman på Svenska kraftnät att nuvarande prismönster med lägre priser i norr än i söder kommer bestå.

- Sen är det svårt att exakt förutspå om vi generellt kommer få högre eller lägre elpriser, säger Mårten Bergman.” SvD 13/8 -22

I juli 2023 ska Svenska kraftnät välja ett av alternativen som sitt förslag till regeringen. Först 2025 kommer nya elområden att kunna införas. DN 11/8 -22

Det betyder, att en återgång till förhållandena före 2011 med Sverige som ett elområde och med ett enhetligt lågt elpris baserat på de låga elproduktionskostnaderna i Sverige är inte möjligt längre, vilket har också framgått tidigare.

Livsmedels- och förpackningsindustrin i Skåne kritiserade den 25 augusti 2022 i SVT de extremt höga elpriserna i elområde Syd och krävde, att Sverige blir ett enda elprisområde med ett enhetligt elpris och varnade för nedlagda eller flyttade verksamheter och personalneddragningar. Men det alternativet finns inte på kartan.

När Sverige tappat kontrollen till EU får svenska intressen stå tillbaka. Som visats tidigare öppnar Lissabonfördraget med sin överstatlighet för förordningar, direktiv och beslut som leder till EU:s energiunion och kontroll över medlemsländernas energimarknader som underordnas EU:s gemensamma inre marknad med ett inbyggt beroende av Ryssland genom Nordstream och rysk naturgas.

Det finns farhågor att en ny indelning i elprisområden kan innebära ytterligare försämringar. Mårten Bergman på Svenska kraftnät berättade om förändringar geografiskt.

”I alla förslagen är det mest sydliga området betydligt större än i dag – och området kring Stockholm blir betydligt mindre. Mårten Bergman föredrar att kalla området Östra Svealand.”
DN 11/8 -22

Kritik har framförts mot att göra Stockholmsregionen till ett eget elprisområde.

Stockholms finansborgarråd Anna König Jerlmyr och Johan Lindehag, vd för elnätsföretaget Ellevio skrev nämligen den 23 juni 2022 en artikel på DN Debatt under rubriken :
”Stoppa planerna på att göra Stockholm till eget elprisområde”.

Deras bedömning är, att ett vanligt villahushåll i Stockholm riskerar merkostnader ”på mellan 5 000 och 7 000 kronor per år, utöver de prisökningar som redan påverkat kunderna i södra delarna av landet.”

Tillkomsten av elområdena beskrevs så här:

”De svenska elprisområdena kom till som en konsekvens av införandet EU:s inre marknad för el. Syftet var att elprisområdena skulle bidra till att EU:s inre marknad för el skulle fungera smidigare och så förutsägbart som möjligt utifrån ett marknads- och konkurrensperspektiv.

Därtill var bedömningen att de höga priserna som uppstår i vissa elprisområden skulle leda till investeringar i ny elproduktion och förstärkt överföringskapacitet. På så sätt skulle priserna minska , på sikt, och jämna ut tillgången på eleffekt över landet.

Men sedan elprisområden infördes 2011 har sådana resultat uteblivit. Skåne, som ligger i elområde 4, har trots de högsta elpriserna i landet inte sett mycket investeringar i nyproduktion av el eller skapat bättre förutsättningar för överföringskapacitet. I stället har det lönat sig att elda med olja för att tillverka el under de mest ansträngda timmarna.

För Skånes del har elprisområdesindelningen lett till permanent höga elpriser. Risken är stor att vi skulle se samma utveckling i Stockholm om regionen gjordes till ett eget elprisområde. Detta skulle skada Stockholm och hela landets konkurrenskraft eftersom huvudstadsregionen står för nästan en tredjedel av landets samlade produktion av varor och tjänster.” DN Debatt 23/6 -22
Detta visar ett möjligt utfall efter valet av något av EU:s fyra förslag till elprisområden.

Inte heller är det givet att en nödvändig utbyggnad av kraftnätet från norr till söder som efterlysts i över tio år och som skulle överföra nödvändig ström , eller ny elproduktion i söder kommer allmänheten och företagen i södra Sverige tillgodo till överkomliga priser, för med nya elkablar till kontinenten kan ju den nya elen i stället gå på export till högstbjudande på kontinenten. Det är alltså inte alls säkert att överförd el från norr till söder eller ny elproduktion i söder stannar där. Det verkar vara huvudlöst.

5. Avslutning

Sverige har förlorat kontrollen över svensk el till EU och då får svenska intressen stå tillbaka. EU och dess inre marknad för el har tagit över. Lissabonfördraget råder. Det är grunden i EU:s energiunion där Nordstream och rysk gas nu påverkar turbulenta fossilmarknader med ett gaspris som blir normerande för skyhöga elunionspris som drabbar södra Sverige. Det är ett resultat av marknadsmekanismen och det inbyggda beroendet av Ryssland som svenska regeringar och oppositionen biträtt när man inte satte stopp för Nordstream i direkt konflikt med målsättningen att betrakta elförsörjningen som en säkerhetsfråga. Gasintäkterna har finansierat Rysslands angreppskrig mot Ukraina och den fortsatta ockupationen sedan 2014 med död och lidande för det ukrainska folket. Det handlar om fruktansvärda brott mot mänskligheten.

Det är dags att riksdagen tar tillbaka kontrollen över svensk el. Förklara för Europeiska rådet att Sverige lämnar EU:s energiunion och EU-bestämmelserna i anslutning. Återinför förhållandena före 2011 med ett inhemskt elpris för hela Sverige där grunden för prisbildningen är de svenska elproduktionskostnaderna. Skulle EU motsätta sig ett svenskt utträde ur EU:s energiunion, utlys en folkomröstning om EU-medlemskapet. Vid ett Nej till EU, lämna EU och ta tillbaka kontrollen. För ett fritt och demokratiskt Sverige !

Kaj Lidén

www.EU-kommentar.se